

Position Paper Gemeente Eindhoven t.b.v. het Tweede Kamer rondetafelgesprek aanbestedingsbeleid 27 september 2023

In het kort

Gemeenten voeren een groot deel van het overheidsbeleid uit. Daarbij hebben ze de markt hard nodig. Zoals in het bereiken van de doelstellingen van het akkoord van Parijs en de eigen Klimaatwet. Derhalve moeten gemeenten onder andere bijdragen aan het reduceren van de uitstoot van CO2 en het stimuleren en opzetten van een circulaire economie. Aangezien gemeenten dit ook doen als opdrachtgever is het noodzakelijk de markt te prikkelen en te stimuleren om doormiddel van inkoop én innovatie, duurzaamheid en minder uitstoot te belonen in het aanbestedingsproces. De Gemeente Eindhoven heeft inmiddels al een paar jaar erg veel en positieve ervaringen met het uitvragen van Schoon en Emissieloos Bouwen(SEB). En met het bevorderen circulariteit met betrekking aanleg en onderhoud van asfaltwegen. Dat vraagt een goed georganiseerde inkoop en een goed contact met de markt. Daarom heeft de Gemeente Eindhoven de methodieken die zij ontwikkeld hebben samen met de markt getoetst. En is de Gemeente Eindhoven ook actief bezig met de het uitdragen van dezelfde methodieken bij collega overheden. De Gemeente Eindhoven vindt het belangrijk om daar op te investeren. Zij wil namelijk een brede beweging, waarin collega gemeenten en de markt ervaren dat Schoon en Emissieloos Bouwen niet moeilijk is en de markt zo de kans heeft om te investeren. Hierdoor neemt de uitstoot van emissies af. En draagt het bij om een voorspelbare partner te zijn voor de markt, zodat zij weten wat van hen verwacht wordt en dat zij instaat zijn om tijdig te investeren in machines, productontwikkelingen en voertuigen. Inmiddels hebben een kleine 100 deelnemers van 30 opdrachtgevers de masterclass inkopen van Schoon en Emissieloos bouwen gevolgd van de Gemeente Eindhoven. En hebben meerdere overheden aangegeven deze methodiek 'standaard' toe te gaan passen.

Recent heeft Bouwend NL de volgende quote gepubliceerd:

“Slechts 1% van de in totaal 300.000 zware bouwmachines in de infrasector is elektrisch of emissieloos. Dat percentage moet omhoog en kan ook omhoog. Dit lukt niet van de ene op de andere dag en vraag om een gezamenlijke inzet van opdrachtgevers én bouwers,” benadrukt Hanneke van Eindhoven, regiomanager Bouwend Nederland Regio Zuid. De gemeente Eindhoven neemt hier het voortouw door in aanbestedingen al te gunnen op emissieloos en emissiearm materieel. Als brancheorganisatie waarderen we dat Eindhoven deze manier van aanbesteden niet alleen, in samenspraak met de markt op heeft gesteld en standaard hanteert, maar dit ook actief uitdraagt. Met masterclasses neemt Eindhoven collega-gemeenten mee in hun werkwijze. Marktpartijen hebben behoefte aan een consistente vraag naar duurzaam materieel, zodat ze hier hun investeringen op kunnen aanpassen!”

Ook heeft de gemeente Eindhoven in mei jl. onder andere met onderstaande methodieken de prijs voor meest MKB vriendelijke aanbesteder gewonnen van de branchevereniging MKB infra.

Korte kenschets van de gemeentelijke inkoop (gegevens VNG)

- 342 gemeenten kopen jaarlijks voor ongeveer € 42 miljard euro in aan leveringen, diensten en werken. Dit is 48% van het inkoopvolume van de totale overheid en komt neer op ongeveer € 2.400 per inwoner.
- Van een gemeentelijk budget wordt tussen de 40-50% ingekocht.
- 35% van het gemeentelijk budget wordt gemiddeld besteed aan de bouw en infra, d.m.v. beheer en onderhoud openbare ruimte en nieuwe aanleg van wegen en gebouwen.
- In 2022 werden er 2.569 gemeentelijke aanbestedingen op TenderNed gepubliceerd.
- De gemeentelijke inkoop professionaliseert zich, maar kleine gemeenten hebben weinig capaciteit en inkoop heeft ook last van krapte op de arbeidsmarkt. De professionalisering en uitvoeringskracht komt hiermee onder druk. Samenwerken en kennisdeling biedt hier kansen.
- Er is – in tegenstelling tot bijvoorbeeld de rijksoverheid – geen landelijk dekkend stelsel voor gemeentelijke inkoop, dan wel regie op de mogelijkheden van gezamenlijke inkoop en andere optimalisaties.

Korte kenschets van de markt

- De markt beschikt over kennis en innovatiemogelijkheden die gemeenten kunnen helpen en die ze nodig hebben om hun taakstelling en maatschappelijke opgaven te realiseren.
- De markt kampt op dit moment ook met aanzienlijke tekorten aan capaciteit en middelen. Hierdoor worden offerteaanvragen steeds vaker kritisch beoordeeld om te bepalen of al dan niet een offerte wordt opgesteld (te weinig marge, omvang opdracht te groot/klein, offerte opstellen vraagt te veel tijd en capaciteit).
- Aanbestedingen van gemeenten leiden steeds vaker tot een beperkt aantal inschrijvingen. Er valt dus niet veel te kiezen. Naar verwachting zal deze situatie nog wel enkele jaren aanhouden.
- Als vertegenwoordigers van marktpartijen vragen VNO-NCW/MKB-NL en Bouwend NL om doelmatige en simpele aanbestedingsprocedures en om standaardisatie van goederen en diensten en aanbestedingsdocumenten (gelijke offerteaanvragen, modelovereenkomsten, uniforme inkoopvoorwaarden, bestekken etc.)

Methodiek Schoon en Emissieloos bouwen

Wat houdt de methodiek schoon en Emissieloos bouwen in? De Gemeente Eindhoven hanteert dat bij alle inkoop van werken de methodiek SEB moet worden uitgevraagd. We vragen de inschrijvers in een regulier inkoopproces een offerte uit te brengen voor het project of onderhoud van een object inclusief de methode SEB. De methodiek is transparant, vooraf bekend hoe we gaan beoordelen, objectief er is namelijk een directe link met het inzetten van alle machines, gereedschappen en voertuigen, elke inschrijver wordt dus rekenkundig beoordeeld op werkelijke inzet. En qua inzet voor de inschrijver in vergelijken met bijvoorbeeld een plan van aanpak, is deze methodiek in één uur in te vullen ipv 20-40 uur voor een gemiddeld plan van aanpak. De inschrijving gebeurt meestal middels een bestek. In deze procedure vragen we hen om de inzet die zij moeten plegen met hun werktuigen (bijv. kranen), vervoersmiddelen (bijv. vrachtwagens) en gereedschappen (bij trilplaten) inzichtelijk te maken en in te vullen in onderstaande matrix met de volgende kenmerken:

**Hoeveel inzet zij nodig hebben om de werkzaamheden uit te voeren;
 Wat voor soort aandrijving hebben de werktuigen, voertuigen en gereedschappen(verbrandingsmotor of zero emissie (bijv. elektrisch));
 En welke brandstof.(regulier of biobrandstof).**

Voorbeeld:

WERKTUIGEN					contractjaar 2		contractjaar 3		contractjaar 4		
aandrijving	brandstof	weegfactor	waardering	ureninzet	waardering	ureninzet	waardering	ureninzet	waarde ring	ureninzet	totaal
elektromotor (zero-emissie)	groene stroom	10	2430	243	2540	254	4330	433	6530	653	
	waterstof	10	0		0		0		0		
stage V	HVO 100 (biodiesel)	6	4014	669	4320	720	2868	478	1668	278	
stage IV		4	0		0		0		0		
stage IIIb		2	0		0		0		0		
stage V	diesel / HVO(<100)	4	0		0		0		0		
stage IV		0	0		0		0		0		
stage IIIb		0	0		0		0		0		
totale inzet			6444	912	6860	974	7198	911	8198	931	
totaal behaald				€ 21.197		€ 21.129		€ 23.704		€ 26.417	€ 92.447
te behalen				€ 30.000		€ 30.000		€ 30.000		€ 30.000	€ 120.000

Stage klasse: classificatie kranen, loaders, knipmoppen, etc. Dit is vergelijkbaar met de Euronorm voor vrachtwagen en auto's. Hoe hoger de klasse of norm des te zuiniger en minder uitstoot.

HVO100: biodiesel met een CO₂-reductie van +/- 89%. HVO(<100) is biodiesel geblend met diesel.

Beoordeling:

Vervolgens wordt de behaalde score als fictieve korting van de aanneemsom gehaald. D.w.z. dat een aannemer een offerte van 1 miljoen Euro heeft aangeboden om het project te maken maar dat zijn evaluatie prijs dan aanneemsom € 1.000.000,- minus € 92.447,- = € 907.553,- is.

Waardoor deze aannemer een hogere kans maakt om het werk aan te nemen.

Eenzelfde geldt ook voor de voertuigen alsook voor de gereedschappen.

Methodiek circulaire asfalt

Wat houdt inkopen van circulaire asfalt in? De Gemeente Eindhoven hanteert dat bij alle inkoop van werken de methodiek moet worden uitgevraagd. We vragen de inschrijvers in een regulier inkoopproces een offerte uit te brengen voor het project of onderhoud van een object. Dat gebeurt middels een bestek. Op basis van de posten uit het bestek wordt aan de aannemer gevraagd om op de asfaltposten een duurzamer alternatief(variant) aan te bieden waarin de aannemer de mogelijkheid krijgt om zijn innovatief asfaltmengsel aan te bieden. De aanbieder kan zich dan op drie onderdelen onderscheiden.

Voorbeeld;

CIRCULAIR ASFALT - inschrijver A							
asfalmengsel	waarden			fictieve meerwaarde			totaal
	MKI	circulairiteit	garantie	MKI	circulairiteit	garantie	
deklaag SMA-NL 11B	€ 8,000	30%	7 jaar	€ 9.214,68	€ 7.500,00	€ 2.000,00	
deklaag SMA-NL 11B rood	€ 15,000	0%	7 jaar	€ 12.500,00	€ 0,00	€ 2.000,00	
tussen laag AC 16 bind	€ 3,000	70%	15 jaar	€ 4.652,41	€ 4.000,00	€ 2.500,00	
onderlaag AC 22 base	€ 3,000	70%	15 jaar	€ 4.652,41	€ 4.000,00	€ 2.500,00	
TOTALE FICTIEVE MEERWAARDE							€ 83.108,48
TOTAAL TE BEHALEN							€ 100.000,00

CIRCULAIR ASFALT - inschrijver B							
asfalmengsel	waarden			fictieve meerwaarde			totaal
	MKI	circulairiteit	garantie	MKI	circulairiteit	garantie	
deklaag SMA-NL 11B	€ 4,000	60%	10 jaar	€ 17.107,34	€ 15.000,00	€ 5.000,00	
deklaag SMA-NL 11B rood	€ 11,000	0%	10 jaar	€ 22.500,00	€ 0,00	€ 5.000,00	
tussen laag AC 16 bind	€ 2,000	80%	15 jaar	€ 6.434,94	€ 6.000,00	€ 2.500,00	
onderlaag AC 22 base	€ 2,000	80%	15 jaar	€ 6.434,94	€ 6.000,00	€ 2.500,00	
TOTALE FICTIEVE MEERWAARDE							€ 98.521,71
TOTAAL TE BEHALEN							€ 100.000,00

Beoordeling:

Vervolgens wordt de behaalde score als fictieve korting van de aanneemsom gehaald. D.w.z. dat een aannemer een offerte van 1 miljoen Euro heeft aangeboden om het project te maken maar dat zijn evaluatie prijs dan aanneemsom € 1.000.000,- minus € 98.521,71 = € 901478,29 is.

Waardoor aannemer B een hogere kans maakt om het werk aan te nemen.

Wat levert het op?

Voor gemeenten:

1. Leefomgeving verbetert doordat er beduidend minder emissies worden uitgestoten;
2. Alle Inkoop van Werken wordt duurzaam:
 - a. Bij Schoon en Emissieloos Bouwen een afname van ongeveer 90% uitstoot CO₂, 50%stikstof, 50% ammoniak en 35% fijnstof;
 - b. bij Circulaire asfalt een afname van 50% CO₂ bij productie van asfalt;
3. Biedt ruimte voor innovatie van asfalmengsels;
4. Circulaire economie wordt gestimuleerd;
5. Toepasbaar in alle (asfalt)projecten vanwege eenvoud methode;
6. Vraagt geen extra ontwerp of engineeringkosten;
7. Breed inzetbare methode, ook te gebruiken bij beton of andere producten;
8. Draagt bij aan MKB vriendelijk aanbesteden;
9. Kostenneutraal;
10. Alle projecten passen binnen de wettelijke Beste Prijs Kwaliteit Verhouding verplichting uit de aanbestedingswet.

Voor bedrijven

1. Bedrijven worden instaat gesteld om werk aan te nemen als zij gaan investeren op Schoon en Emissieloos materieel, dus ervaren een prikkel om te investeren omdat er direct een link ligt tussen aannemen van werk en de mate van beschikbaar hebben van schoon/schoner materieel. Indien meerdere(alle) opdrachtgevers is het makkelijker om te investeren;
2. Bedrijven kunnen hun innovaties op een gemakkelijke wijze aanbieden aan de opdrachtgevers;
3. Als de methode breed word ingezet is het makkelijker en eenduidiger voor inschrijvers om een aanbidding te maken immers zijn ze dan gewend geraakt aan de methodiek;
4. Door het inzetten van schoon materieel, kunnen zij makkelijker hun medewerkers beschermen tegen de uitstoot van verbrandingsmotoren;
5. De methodieken zijn begrijpelijk, simpel en effectief. Dus zowel het MKB als het groot bedrijf kan zich onderscheiden;
6. Door de simpelheid is het ook voor de inschrijvers niet of nauwelijks kostenverhogend;
7. Er treed bewustwording op i.h.k.v verduurzaming en welke rol zij kunnen bekleden;
8. Elektrisch gereedschap is makkelijker te bedienen en kent lagere onderhoudskosten.

Voor inwoners

1. De bewoners zijn het meest geholpen bij een gezonde leefomgeving, het beperken van alle uitstoot komt hun woon- en leef gemak ten goeden;
2. Doordat deze methoden geen prijsverhogend karakter hebben worden de financiële middelen dus doelmatig ingezet;
3. De machines en gereedschappen zijn stiller, dus de overlast neemt enorm af.

Voorstel:

Beide methodieken zijn direct toepasbaar voor nagenoeg alle gemeenten, provincies en waterschappen als ook RWS. De methodiek is vooral gestoeld op de RAW bestekken en wat minder op de geïntegreerde contracten, echter wel met kleine aanpassing geschikt te maken. Laat deze methodieken voor alle RAW aanbestedingen gelden, onder het mom van pas toe of leg uit.

Het is een invulling geven aan de doelstelling van het akkoord van Parijs.

Vragen: b.drijvers@eindhoven.nl